

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

1 užduotis. Kartodami ir įtvirtindami neasmenuojamųjų formų gramatinius požymius, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Prisiminkite veiksmažodžio neasmenuojamųjų formų gramatinius požymius ir užrašykite po 3 pavyzdžius.

Yra **6 veiksmažodžio neasmenuojamosios formos**: **bendratis** (*dainuoti*), **dalyvis** (*dainuojantis, dainuojama*), **pusdalyvis** (*dainuodamas*), **padalyvis** (*dainuojant*), **būdinys** (*dainuote dainavo*) ir **siekinys** (*dainuotų*). Siekinys dabar vartojamas tik kai kuriose aukštaičių šnektose, jį pakeičia bendratis (*eina dainuotų – eina dainuoti*).

Dalyvis

- Reiškia iš veiksmo kylančią daikto ypatybę.
- Turi veiksmažodžio ir būdvardžio ypatybių.
- **Kaitomas giminėmis, skaičiais ir linksniais.**

Pusdalyvis

- Reiškia veiksmo aplinkybę, kylančią iš to paties veikėjo kito veiksmo.
- Turi veiksmažodžio,rieveiksmio ir būdvardžio ypatybių.
- **Kaitomas giminėmis ir skaičiais.**

Padalyvis

- Reiškia veiksmo aplinkybę, kylančią iš kito veikėjo veiksmo.
- Turi veiksmažodžio irrieveiksmio ypatybių.
- **Nekaitomas.**

- **Veikiamosios rūšies dalyviai** yra **4 laikų**.
- **Neveikiamosios rūšies dalyviai** yra **3 laikų**.

Pavyzdžiai: *dainuojantis*,
...

- **Neturi laikų.**

Pavyzdžiai: *dainuodamas*,
...

- Yra **4 laikų**.

Pavyzdžiai: *dainuojant*,
...

2. Vieni kitiems užduokite klausimus ir į juos atsakykite.

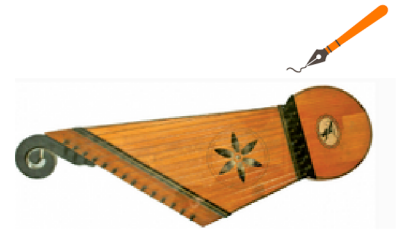
1. Kokių yra neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų?
2. Kokie gramatiniai požymiai būdingi dalyviams, pusdalyviams ir padalyviams? Pateikite pavyzdžių.

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

3. Išbraukite žodžių eilėje netinkančią veiksmažodžio formą. Paaiškinkite, kodėl taip nusprendėte.

1. Dainuoti, klausyti, žiūrėdamas, eiti, mylėti.
2. Dainuodama, matydamas, žiūrėdami, klausyti, skrisdamos.
3. Matydavęs, klausysiančios, mylėję, žiūrėdamas, skrendantys.
4. Dainuojant, matęs, klausant, einant, mylėjus, skrisdavus.

Kanklės.

A. Rakausko nuotrauka

4. Iš teksto išrašykite dalyvius, pusdalyvius, padalyvius.

Užlipusi, užkopusi siauru takeliu, vejele sodintu, baltais perlais barstytu, ant to aukštojo kalnelio, ant jo žibančiosios viršūnėlės, atsisėda jaunoji karalaitė aukselio kėdelėn, ima balton savo kaip iš alebastro lipdyton rankelėn gintarų kanklelius, mielai skambančius, ir tyliai dainuoja ramumo dainą, dainą vakarinę... <...>

Jai dainuojant nutilsta visas pasaulis kaip apmiręs, kaip išmiręs; ir žmonės, ir žvėrys, ir mažieji paukšteliai gėrisi besigėrėdami, klauso beklausydami vakarinės dainelės... O aidas plaukia ir plaukia kaip vilnys Nemunėly, kaip bangos Dunojėly; tai graudžiai ūžia kaip tamsi audrelė, tai skamba tyliai kaip šaltas šaltinėlis, kaip skaudus lietutis; ir beūždamos, ir beskambėdamos pasakėlę pasakoja, poringėlę porina apie tuos pasaulius, kur pati gimė – auksinius, straublėtus, vaivorinėmis spalvomis pasidabinusius...

Pagal Vincą Krėvę „Vakarinė giesmė“ iš kn. „Dainavos šalies senų žmonių padavimai“

Padalyviai:

Pusdalyviai:

Dalyviai:

5. Parinkite tinkamą veiksmažodžio neasmenuojamąją formą.

Klauso, ką kalba dainelė, visi – ir senas senelis, ir jaunas bernelis, ir skaisčioji mergužėlė, balta lelijėlė. Klauso (*tylint, tylėdami*) _____, klauso (*minėdami, minėję*) _____ praeituosius laikelius, kas (*dūšaudavus, dūšaudamas*) _____, kas linksmi (*svajodavęs, svajodamas*) _____... Daug daug kiekvienam pasakoja toji (*užburta, užburdama*) _____ dainelė...

Vincas Krėvė „Vakarinė giesmė“ iš kn. „Dainavos šalies senų žmonių padavimai“

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

2 užduotis. Kartodami ir įtvirtindami dalyvių darybą, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Panagrinėkite lentelę ir nustatykite, iš kurių veiksmažodžio formų daromi dalyviai.

 Veikiamosios rūšies dalyvių daryba			
Esamasis laikas	Būtas is kartinis laikas	Būtas is dažninis laikas	Būsimasis laikas
Ką veikiaš, veikianti?	Ką veikęš, veikusi?	Ką veikdavęš, veikdavusi?	Ką veiksiaš, veiksianti?
-(i)ąš-, (i)anti(s), -jš, -inti(s)	-ęš, -usi	-ęš, -usi	-iaš, -ianti(s)
dainuoj-a + -antis (-ąš) , -anti – dainuoj antis (dainuoj ąš), dainuoj anti	dainav-o + -ęš, -(i)usi – dainav ęš , dainav usi	dainuodav-o + -ęš, -usi – dainuodav ęš , dainuodav usi	dainuos-i + -iantis (-iaš) , -ianti – dainuos iantis (dainuos iaš), dainuos ianti

 Neveikiamosios rūšies dalyvių daryba		
Esamasis laikas	Būtas is laikas	Būsimasis laikas
-am-, -iam-, -om-, -im-	-t-	-im-
dainuoj-a + -amas, -ama – dainuoj amas , dainuoj ama	dainuo-ti + -tas, -ta – dainuot as , dainuot a	dainuos-i + -imas, -ima – dainuos imas , dainuos ima

2. Iš pateiktų veiksmažodžio formų padarykite veikiamosios rūšies vyr. ir mot. g. dalyvius.

myli – _____ šaukia – _____
 mylėjo – _____ šaukė – _____
 mylėdavo – _____ šaukdavo – _____

mylėsi – _____ šauksi – _____

3. Iš pateiktų veiksmažodžio formų padarykite neveikiamosios rūšies vyr. ir mot. g. dalyvius.

myli – _____ šaukia – _____
 mylėti – _____ šaukti – _____
 mylėsi – _____ šauksi – _____

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

 3 užduotis. Kartodami ir įtvirtindami padalyvių ir pusdalyvių darybą, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Panagrinėkite lentelę ir prisiminkite, iš kurių veiksmažodžio formų daromi padalyviai ir pusdalyviai.

! Padalyvių daryba			
Esamasis laikas	Būtasis kartinis laikas	Būtasis dažninis laikas	Būsimasis laikas
Ką veikiant?	Ką veikus?	Ką veikdavirus?	Ką veiksiant?
-(i)ant, -int	-(i)us	-us	-iant
dainuoj-a + -ant – dainuoj ant	dainav-o + -us – dainav us	dainuodav-o + -us – dainuodav us	dainuos-i + -iant – dainuos iant

! Pusdalyvių daryba	
Ką veikdamas, veikdama?	
dainuoti-ti + -damas, -dama – dainuod amas, dainuodama	

2. Iš pateiktų veiksmažodžio formų padarykite padalyvius.

myli – _____ šaukia – _____
 mylėjo – _____ šaukė – _____
 mylėdavo – _____ šaukdavo – _____
 mylėsi – _____ šauksi – _____

3. Iš pateiktų bendračių padarykite vyr. ir mot. g. padalyvius.

mylėti – _____ ;
 šaukti – _____ ;
 groti – _____ .

4. Veiksmažodžio bendratis pakeiskite tinkamais padalyviais ar pusdalyviais.

1. (*Dainuoti*) _____ darbas lengvesnis, diena trumpesnė. 2. (*Klausytis*) _____ 2010 m. grupės „Skylė“ išleisto albumo „Broliai“, juntamas ryšys su praeities kartomis, girdimas partizanų balsas. 3. Skriaudžių vargonininkas Pranas Puskunigis (*dainuoti*) _____ liaudies dainas, skambindavo kanklėmis. 4. (*Brazdinti*) _____ gitaromis, jaunuoliai dainuodavo „Linksminkimos, linksminkimos, pakol jauni esam“.

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

! Dalyviai, kaip būdvardžiai, kelintiniai skaitvardžiai ir kai kurie įvardžiai, gali būti įvardžiuotiniai.

4 užduotis. Remdamiesi įvardžiuotinių būdvardžių linksniavimo pavyzdžiu, išlinksniuokite pateiktus įvardžiuotinius dalyvius ir papildykite sakinius.

Vienaskaita

V. geresn**ysis**, geresn**ioji**, šaukiant**ysis**, šaukianč**ioji**

K. geresn**iojo**, geresn**iosios**, _____

N. geresn**iajam**, geresn**iajai**, _____

G. geresn**ijį**, geresn**iają**, _____

Įn. geresn**iuoju**, geresn**iaja**, _____

Vt. geresn**iajame**, geresn**iojoje**, _____

Š. geresn**ysis**, geresn**ioji**, _____

Daugiskaita

V. geresn**ieji**, geresn**iosios**, šaukiant**ieji**, šaukianč**iosios**

K. geresn**iujų**, geresn**iujų**, _____

N. geresn**iesiems**, geresn**iosioms**, _____

G. geresn**iuosius**, geresn**iašias**, _____

Įn. geresn**iaisiais**, geresn**iosiomis**, _____

Vt. geresn**iuosiuose**, geresn**iosiose**, _____

Š. geresn**ieji**, geresn**iosios**, _____

Svarbu atkreipti dėmesį į keletą įvardžiuotinių dalyvių rašybos atvejų. Nosinės raidės rašomos tuose pat linksniuose kaip ir įvardžiuotinių būdvardžių. Dvi nosinės rašomos vns. _____ ir dgs. _____ linksniuose. Viena nosinė rašoma moteriškosios giminės vns. _____ ir dgs. _____ linksnių galūnėse. Nosinės raidės nerašomos _____ ir _____ linksnių galūnėse: *dainuojanč**iajam**, dainuojanč**iajai**, dainuojanč**iajame**, dainuojanč**iojoje**.*

5 užduotis. Prisiminkite neasmenuojamųjų sangrąžinių veiksmažodžio formų darybą ir rašybą. Padarykite sangrąžinių formų.

Dalyviai, padalyviai, pusdalyviai gali būti sangrąžiniai. Jie rašomi taip pat kaip ir nesangrąžinės formos. Visose **priešdėlių neturinčiose formose prie galūnės pridedama** sangrąžos dalelė **-si** (*klausęsi*), o **dalyvių vyr. g. vienaskaitos vardininke ir padalyviuose pridedama -is**: *klausydavęsis, klausantis*. Pusdalyvių daugiskaitos vyr. g. galūnėje prieš sangrąžos dalelę rašoma galūnė **-ie-**, o mot. g. – **-o-**: *klausydami – klausydami**iesi**, klausydamos – klausydamosi*.

Klausą – *klausęsi*, šaukią – _____, klausę – _____

klausydavę – _____, klausysią – _____;

žymėdami – _____, žymėdamos – _____

žymint – _____, beldžiant – _____.

4.2 Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas

6 užduotis. Apibendrinami veiksmažodžio neasmenuojamųjų formų darybą, rašybą ir vartojimą, bendradarbiaudami atlikite užduočių.

1. Parinkite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

7-ojo dešimtmečio bardų kūryba gyvavo panašiai kaip liaudies tradicija, daugelis dainų buvo (*kuriant, kuriamos, kurdamos*) _____ (*sėdint, sėdintis, sėdėdamas*) _____ ir (*improvizuojantis, improvizuojant, improvizuodamas*) _____, kai kurios dainos niekada nebuvo (*užrašant, užrašydama, užrašytos*) _____ ir gyvavo tikrai dainininkų ir klausytojų atmintyje. Ne tik dainų žodžiai, bet ir kiti svarbūs dalykai: draugų adresai, gerų grupių pavadinimai, šmaikštūs posakiai, įvairūs nutikimai buvo (*perduodant, perduodami, perduodavę*) _____ sakytiniu būdu.

Austė Nakienė „Bardų kūryba ir tradicijų tąsa: aš ir gyvenusieji praeityje“

2. Padarykite nurodytas neasmenuojamąsias veiksmažodžio formas.

(**Rašyti** – pusd., mot. g., vns.) _____ knygą apie Vytautą Kernagį, teatrologė Rūta Oginskaitė ir rėmėsi šia sakytine tradicija. Knygoje, kurioje išsamiai (**atspindėti** – dal., neveik. r., es. l., mot. g., vns. V.) _____ 7-ojo dešimtmečio jaunimo kultūra, beveik (**necituoti** – dal., neveik. r., es. l., mot. g., vns. V.) _____ kultūrinė spauda (**išskirti** – pad., būt. k. l.) _____ laikraščiuose ar žurnaluose (**paskelbti** – dal., neveik. r., būt. l., vyr. g., dgs. G.) _____ interviu, kurie taip pat yra pokalbio formos). Koncertų programėlės ir recenzijos jai pasitarnavo (**nustatyti** – pad., es. l.) _____ įvykių seką, tačiau kiekvieno įvykio prasmė, svarbios detalės, visuma buvo (**atkurti** – dal., neveik. r., būt. l., mot. g., vns. V.) _____ remiantis amžininkų prisiminimais.

Austė Nakienė „Bardų kūryba ir tradicijų tąsa: aš ir gyvenusieji praeityje“

3. Įrašykite praleistas raides. Skliaustuose įrašykite, kokia neasmenuojamoji veiksmažodžio forma yra paryškintas žodis.

1. Rašydam _____ (_____) apie bardų kūrybą, galime suabejoti, ar tikrai ji gimė 7-ajame XX a. dešimtmetyje ir buvo visai naujas reiškiny. 2. Gitaras brazdinus _____ jaunuolių pasaulėjauta buvo išties artima romantinei pasaulėjautai. 3. Kaip prisimena Vytauto Kernagio draugas, jis iš kažkur **gav** _____s (_____) antikvarinę XIX a. poeto Antano Vienažindžio knygelę. 4. Šiuolaikinis atlikėjas, dainuojant _____s XIX a. sukurt _____ ar užrašyt _____ dainą, nebando grįžti į senovę, tačiau susieja dabartį su praeitimi. 5. Pasak filosofės Jurgos Jonutytės, pasaulio erdvė yra platesnė, negu individui **pasiek** _____ma (_____), o laikas ilgesnis, negu jam pažįst _____mas, todėl individas siekia būti praeityje gyvenus _____, gyvųjų ir ateityje gyvens _____nč _____ žmonių bendrijoje. 6. Iš arčiau pažvelg _____, kaip gyvuoja dainuojamoji poezija, matome, kad šiandien skambanč _____s dainos vis dar išmokstam _____s mokyklos koridoriuose, lauko kavinėse, parkuose, aikštėse. 7. Apibendrinant _____ galima pastebėti, kad dainos gali būti **atrاندam** _____s (_____) ir XIX amžiaus poetų knygose ar senose plokštelėse.

Pagal Austė Nakienę „Bardų kūryba ir tradicijų tąsa: aš ir gyvenusieji praeityje“

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.